

STRACH, FOBIE A ZNECHUCENÍ Z BEZOBRATLÝCH ŽIVOČICHŮ Z EVOLUČNĚ PSYCHOLOGICKÉ PERSPEKTIVY

Vypracoval Mgr. Marco Stella

Bakalářská práce Mariky Barešové o rozsahu celkem 81 stran včetně příloh a tabulek se zabývá jednou z mnoha oblastí vztahu člověka k ostatním živým tvorům, totiž nepříjemnými pocity, které často vyvolávají bezobratlí. Jednou z populárních a obecně známých interpretací příčin tohoto strachu je v názvu zmíněná interpretace evolučně psychologická. Ta vychází z předpokladu, že strach a znechucení z bezobratlých, především z pavouků a jiných klepítkačů má své kořeny v lidské evoluční minulosti, kdy měla adaptivní charakter, zatímco v dnešním světě se již jeví jako zbytečné. Poté, co autorka rozčleňuje, co míní fobiemi, strachem a znechucením, podává poměrně přesvědčivý výklad a přehled základních evolučně psychologických výzkumů o zmíněném tématu (zaměřuje se především na pavouky, jichž se týká velká část v práci zmíněných výzkumů). Stejně jako tomu bývá i u dalších evolučně psychologických výkladů, i evoluční výklad původu strachu z bezobratlých bývá poněkud zjednodušující a autorka proto v první části ukazuje další možné psychologické výklady původu strachu, znechucení a fobií, které jej sice nepopírají, ale problematizují (což ostatně je záměrem i celé předložené práce).

V druhé části pak ukazuje i mylnost zažité představy kladení rovnítka mezi bezobratlé (opět převážně pavoukovce) a neužitečnost a hnus – kulturní reprezentace stejně jako nejrůznější využití bezobratlých v lidských společnostech místy ostře protiřečí představě vrozeného strachu z těchto tvorů. Je také pozoruhodné, že celá řada evolučně psychologických výzkumů, s tichým předpokladem, že zkoumá vše-lidské vlastnosti mysli, se provádí na velmi uniformním vzorku probandů (většinou student-euroameričan-střední třída). Pohlédneme-li na nejrůznější kulturní výklady a reprezentace bezobratlých, zjistíme, že strach a znechucení zdaleka není jedinou možnou fasetou vztahu k těmto organismům a v tomto ohledu má výzkum strachu a znechucení značné mezery (výzkumy, které by v tomto ohledu bylo třeba provést, spadají spíše než do sféry psychologie do etnozoologie či spíše etnofaunistiky). Autorka v druhé nastiňuje i jisté možnosti, jak různé kultury, především pak ta západní, pracují s reprezentacemi bezobratlých tak, aby jejich případné negativně pociťované vlastnosti odstranili).

Třetí část pak představuje návrh autorčina originálního výzkumu, který může poukázat na zásadní rozdíly v percepci kulturní reprezentace daného bezobratlého a jeho zjevu.

Marika Barešová v rámci této práce předvedla svůj široký záběr a také nadšení, s jakým k tématu přistupuje. Práce má však i své stinné stránky a ty nemohou zůstat nezmíněny. Předně, práce je slabá ve formulacích svých cílů - což je v případě práce, která má zčásti přehledový charakter pochopitelné, mělo však být přesněji a důrazněji uvedeno, o co v práci jde. Druhá část pak místy působí poněkud chaoticky, alespoň pro čtenáře neobeznámeného s problematikou kulturních reprezentací bezobratlých (a takových věru mnoho nebude) – chápu, že na tak malé ploše musí být takto pojatá kapitola nutně velmi selektivní, nicméně jsem toho názoru, že to šlo provést lépe a hlavně

srozumitelněji. Určitá kostrbatost, daná nicméně tím, jak jsem přesvědčen, že autorka chtěla ze svých vědomostí do práce promítnout co nejvíce, je pak patrná na více místech práce.

Jak již bylo řečeno, vznikala práce, jak už to tak bohužel bývá, na poslední chvíli (bohužel mi nebylo dopřáno shlédnout), což se promítlo jednak v počtu gramatických chyb v textu, jednak v naprosto trestuhodném seznamu literatury, která není sjednocená, navíc obsahuje z nepochopitelného důvodu i překopírovaná čísla stránek. Rád bych to přisuzoval nějakému omylu při kompletaci práce, i v takovém případě by však takové nedopatření nebylo omluvitelné. Úroveň práce, jinak dle mého názoru poměrně pečlivě promyšlenou a v mnoha ohledech inovativní, bohužel dosti sráží.

Vzhledem k výše uvedeným nedostatkům nemohu práci hodnotit lépe než jako „velmi dobrou“, přičemž doufám, že vinou této známky autorka příliš na téma nezahořkne a podaří se realizovat dohodnutý výzkum.

V Praze dne 31. 5. 2010